Nr 246.

Af herr **Palmstierna m. fl.**, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för framförande vid nästkommande s. k. Haagkonferens af vissa i motionen berörda frågor.*

Erfarenheterna från den 2:a Staternas Haagkonferens, 1907, som först efter månaders förarbete kunde komma till verkliga förhandlingar, ådagalade på ett öfvertygande sätt behofvet af bättre förberedande organisatoriska åtgärder och ett ingående förstudium af de ärenden, som borde komma under behandling. När därför konferensen i fråga den 21 september 1907 föreslog makterna att sammankalla en 3:e fredskonferens inom en tidsrymd, motsvarande den som förflutit mellan de båda första (8 år), framhöll den också »nödvändigheten att den tredje konferensens arbete förberedes så långt förut, att dess rådplägningar kunna förlöpa med nödig auktoritet och snabbhet». »För att nå detta syfte», heter det, »anser konferensen det mycket önskligt, att en förberedande kommitté omkring två år, innan den nämnda konferensen sannolikt kan sammanträda, får det uppdrag af regeringen, att samla de olika förslag, som kunna föreläggas konferensen, att utvälja de frågor, som närmast egna sig för internationell behandling och att förbereda ett program, som regeringarna böra fastställa i så god tid, att det kan underkastas en ingående granskning i hvarje land. Kommittén skulle dessutom hafva sig ålagdt att framställa förslag med hänsyn till själfva konferensernas organisation och arbetsordning.»

I anslutning till detta konferensens uttalande beslöt den 15:e interparlamentariska fredskonferensen i Berlin 1908, på förslag af herr Fr. Bajer:

»Den interparlamentariska konferensen föreslår förbundets grupper:

att hvar och en af den inom sig väljer en kommission att studera de spörsmål, som böra bilda programmet för den tredje Haagkonferensen, särskildt dem, som den interparlamentariska konferensen i London 1906 har behandlat, och som den andra Haagkonferensen 1907 icke tillräckligt har kunnat taga i öfvervägande: samt

att hvar och en af dem gör hemställan till sin regering att bemyndiga offentliga myndigheter att förse dem med nödiga upplysningar.»

Föranledd af ett uttalande af den norske ministern i Köpenhamn, herr F. Hagerup, i hans föredrag vid det nordiska interparlamentariska delegerademötet den 24 september 1907, att den andra Haagkonferensen varit »otillräckligt förberedd», föreslog herr Bajer vid tillfället »att delegerademötet skulle framställa till gruppernas allvarliga öfvervägande det spörsmål, om det icke vore önskligt, att det under hvarje utrikesministerium snarast blefve upprättadt en särskild fredsbyrå, dels till studerande af sådana frågor, som måste utredas först nationellt och senare internationellt, med utsikt att kunna behandlas på den nästa fredskonferensen i Haag, dels till fredssakens befrämjande i allmänhet».

Detta förslag vann sympatier men rönte också motstånd på den grund, att man befarade, att en sådan byrå, inom ett statsdepartement, genom bristande självständighet ej skulle komma att motsvara sitt ändamål. Däremot uttalades önskan om en »samverkan mellan de respektive parlamentariska fredsgrupperna och utrikesdepartementen».

På grund däraf ändrade herr Bajer nästa år sin framställning i ofvanberörda syfte till det förslag, som antogs af den interparlamentariska konferensen i Berlin och för hvilket här ofvan redogjorts.

Den 16:e interparlamentariska konferensen, i Bryssel 1910, fattade likaledes beslut i samma syfte samt uppdrog åt sin byrå att hos regeringarna göra framställningar om medverkan för ändamålet. Konferensens delegerade uppmanades att använda sitt personliga inflytande för att vinna ett snart och gynnsamt resultat.

På interpellationer till utrikesministern sistlidne år i Andra kammaren af herr Palmstierna och af herr C. C:son Bonde svarade excellensen herr Taube den 21 mars, att han hade »under öfvervägande att föreslå Kungl. Maj:t tillsättandet af en nämnd af därför

särskildt skickade personer med uppdrag att utarbeta förslag och verkställa i öfrigt nödiga förarbeten för Sveriges deltagande i nästa Haagkonferens med afseende å de folkrättsliga spörsmål, som kunna förväntas bli föremål för behandling på densamma».

År 1911 utsåg Kungl. Maj:t för Sveriges vidkommande en sådan kommission i detta syfte och nämnde till ledamöter i densamma Sveriges delegerade vid 2:a Haagkonferensen, herrar Hj. L. Hammarskjöld och J. Hellner, kanslirådet i utrikesdepartementet, herr O. A. H. Ewerlöf och sekreteraren i den Svenska interparlamentariska gruppen, herr Ernst Beckman.

Nästa Haagkonferens torde vara att motse år 1915. Utses den internationella förberedande kommittén två år förut eller 1913, så är ingen tid att förlora, därest de nationella kommissionerna skola genom sina framställningar kunna få något inflytande på det program, som den förberande kommittén kan komma att föreslå. Det är därför af vikt, att folkrepresentationen redan nu tar del i förberedelserna genom att till Kungl. Maj:t framställa de särskilda kraf, som enligt dess uppfattning böra blifva föremål för kommissionens förbehandling och sedermera framläggas inför den internationella förberedande kommittén för att upptagas på programmet till nästa konferens.

Krigets lagar begränsa krigen och deras verkningar.

Så länge kriget är staternas ultima ratio i alla de fall, då de icke genom traktat förbundit sig att underkasta tvistens afgörande skiljedom, måste ansträngningarna i första hand gå ut på att alltmer begränsa krigen och deras verkningar. De krigförande makternas rörelsefrihet till förfång för de neutrala staterna och privata personer samt deras egendom äfven inom de krigförande parterna måste alltmera kringskäras. Framför allt bör det förebyggas, att krigen taga ökad utsträckning på förut okända områden. Ett sådant område är luften, som man nu synes vilja taga i anspråk äfven för kriget. Häremot böra staterna enas om ett förbud i största möjliga utsträckning.

Kodifieringen af och erkännande åt folkrätten vid krig till lands har varit föremål för rättslärdas och diplomaters omsorger och därvid har dock något uträttats. Däremot är kodifieringen af folkrätten under krig till sjöss i det närmaste fullständigt efterblifven. Detta utgör en öfverhängande fara icke minst för Nordens folk.

Den 30 mars 1854 offentliggjorde den franske utrikesministern Drouyn de Lhuys en kungörelse, som bland annat innehöll, att

den neutrala flaggan under det började kriget skulle anses skydda all neutral och fientlig egendom, med undantag af krigskontraband. Samma dag kungjorde engelska regeringen i »London Gazette» en lika lydande förklaring, och den 19 april samma år förkunnade ryska regeringen i »Gazette officielle de S:t Petersbourg», att Ryssland under kriget skulle tillämpa samma regler som de förbundna makterna.

De grundsatser, om hvilka de fullmäktige, som undertecknade fredstraktaten i Paris, förenade sig i en kungörelse af den 16 april 1856, äro följande:

1) Kaperiet är och förblifver afskaffadt.

2) Neutral flagga skyddar fiende tillhörigt gods, med undantag af krigskontraband.

3) Neutralt gods, med undantag af krigskontraband, må icke angripas under fientlig flagga.

4) Blockader måste, om de skola vara förpliktande, vara effektiva, d. v. s. upprätthållas af en styrka, som är tillräcklig att faktiskt hindra tillträde till fiendens kust.

De regeringar, som undertecknat fredstraktaten, förbundo sig äfven i denna kungörelse att bringa beslutet till de staters kännedom, hvilka icke varit kallade att deltaga i Pariskonferenserna, samt att inbjuda staterna att åt detsamma lämna sitt bifall. Samtliga europeiska stater, utom Spanien, samt många utomeuropeiska makter förklarade sig redobogna att tillämpa samtliga bestämmelser i ofvan nämnda kungörelse.

Men tiderna ändrades och sjömakterna med dem. Grundsatserna, som uppställdes i Paris, blefvo snart en saga blott. Amerikas Förenta stater och Tyskland ha emellertid sedan gammalt en öfverenskommelse, att under krig dem emellan fientlig privategendom till sjöss skall vara okränkbar.

År 1892 återupptog det Interparlamentariska förbundet denna viktiga fråga och beslöt på konferensen i Bern att uppmana de respektive parlamentsgrupperna »att söka förmå de parlament, de tillhörde, att gifva den folkrättsliga grundsatsen om privat egendoms okränkbarhet under sjökrig erkännande på en internationell konferens».

Den svenska gruppen, eller kommittén, såsom namnet då lydde, ställde sig denna maning till efterrättelse och väckte året därpå

motion i sådant syfte. Motionen föranledde emellertid ingen Riksdagens åtgärd.

På den interparlamentariska konferensen i London 1906 utvidgades detta kraf till att omfatta, att den andra Haagkonferensen, som nu väntades, skulle

»1) genom traktat fastslå, att endast vapen, skjutapparater till krigsbruk och andra exploderande föremål utgöra krigskontraband;

2) stödja och fastslå den grundsatsen, att hvarken det fartyg, som för krigskontraband, eller andra varor ombord på detta fartyg, som ej äro kontraband, få förstöras; och

3) bekräfta, att, äfven mellan de krigförande, privat egendom skall vara okränkbar till sjöss liksom den är det till lands.»

Endast i ringa och mycket oväsentlig grad gick den andra Haagkonferensen denna framställning samt ännu mindre den om sjökrigsrättens kodifiering till mötes. England utgjorde det stora hindret. Men 21 stater röstade för det amerikanska förslaget om upphäfvande af kapningsrätten. Konferensen uttalade emellertid önskan »att utarbetande af en ordning med afseende på regler och bestämmelser för krig till sjöss måtte upptagas på programmet för nästa konferens, och att i hvarje fall makterna så mycket som möjligt må tillämpa grundsatserna i konventionen om regler och bestämmelser för krig till lands på äfven krig till sjöss.» Däremot lyckades konferensen få till stånd en konvention om prisdomstol, hvarigenom utsikt öppnades för neutrala makter att vid framtida krig ej nödgas böja sig för utslag af endera krigförande maktens nationella prisdomstol som enda instans utan kunna vädja till en internationell prisdomstol och inför denna bevaka sina undersåtars rätt. Om de internationella regler och bestämmelser, efter hvilka den skulle döma, kunde man, som sagdt, icke enas. Året därpå inbjöd emellertid Englands regering, under trycket af den starka opinionen utom England, till förmån för en rättsordning på sjökrigets område liksom på krigets till lands, de öfriga stormakterna samt Spanien och Holland till en konferens i London. Därvid enades man om en rätt omfattande fastän ändock fragmentarisk rättskodex beträffande krigskontraband, blockad, förstöring af neutrala priser, konvojer och visitering, utbyte mellan handels- och örlogsflagga samt åtskilliga andra förut omstridda ämnen inom sjökrigsrätten. Men de viktigaste krafven: att enskild egendom tillhörig fientlig makts undersåte ej må konfiskeras, upphäfvande af kapnings-

rätten, att sjöblockad i öfverensstämmelse med belägring till lands inskränkes till befästa orter och krigshamnar m. m., rönte intet tillmötesgående från Englands sida.

På den interparlamentariska konferensen i Bryssel 1910 underströkos dessa kraf.

Konferensen förnyade sina framställningar vid föregående konferenser med hänsyn till sjökrigsrätten i förväntan att få dem sanktionerade af den tredje staternas konferens i Haag och formulerade dem sålunda:

a) afskaffande af kapningsrätten;

b) begränsning af blockadrätten till att endast gälla krigshamnar eller befästa platser;

c) begränsning af begreppet krigskontraband till att gälla endast vapen, ammunition och andra krigsförnödenheter, afsedda för någon af de krigförande makterna;

d) förbud att förstöra fartyg, som föra krigskontraband eller varor, som icke äro krigskontraband, ombord å dessa fartyg.

Konferensen framhöll särskildt vikten af det första yrkandet och anmodade de engelska, franska och ryska grupperna att göra framställningar hos sina regeringar för att modifiera deras ställning till frågan.

Engelska regeringen framlade för parlamentet i Naval Prize Bill de öfverenskommelser, som träffats mellan stormakterna samt Spaniens och Hollands ombud i London 1908 och gjorde sitt bästa för att genomdrifva dess antagande. Men redan i underhuset mötte allvarsamt motstånd. Billen antogs med mycket försvagad majoritet. Ännu värre blef det i öfverhuset, där billen, oaktadt regeringen gjorde flera eftergifter och förtydliganden, ägnade att vinna de tveksamma, afslogs i andra läsningen med 145 röster mot 53. Haagkonferensens konvention om inrättande af en internationell högsta prisdomstol kunde nu ej af England ratificeras. Därmed hade hela frågan om internationell prisdomstol och om sjökrigsrättens kodifiering uppskjutits på obestämd tid.

Det gäller nu att få denna betydande fråga i hela sin omfattning på den tredje Haagkonferensens program. Därigenom erbjudas äfven de stater, hvilkas önskemål ej inhämtades på konferensen i London, där de tio samrådande staterna sökte skrifva internationellt bindande lagar för alla de andra makterna otillsporda, tillfälle att göra sina meningar gällande. Innan dessa frågor blifvit nöjaktigt

lösta, torde kapprustningarna till sjöss svårligen kunna hämmas. Här är ett stort och viktigt fält för nästa konferens att sätta in hela sin kraft på.

Beifrande af brott mot folkrätten.

Men kriget är brutalt och till sin natur hänsynslöst. Det organiserade våldet bryter gärna de af rätten uppdragna råmärkena. Ha vi icke nyss sett en stormakt, som gått i främsta ledet, då det gällt att söka lagfästa freden, med den mest ohöljda cynism kränka de mellanfolkliga lagar, den befordrat och förklarat sig skola gifva helgd åt? De medansvariga »neutrala» stormakterna känna sig ej uppfordrade att beifra brottet. Det saknas en »allmän åklagare», en »justitieombudsman», rättens och de fredsälskande folklagrens omutlige målsman, hvars säte väl bör vara vid skiljedomsinstitutet i Haag. Om tanken på en sådan anordning, som för oss svenskar synes naturlig, då vi ha vissa motsvarigheter i våra egna institutioner, kunde med framgång framföras, skulle därmed ett betydande steg vara taget i riktning mot mellanfolkligt rättsskydd. Denna idés förverkligande förutsätter emellertid en ytterligare utveckling af Haaginstitutet och en fastare organisation af detsamma.

Obligatorisk skiljedom.

För att möjliggöra en fredlig och förnuftig lösning af tvister mellan nationerna, måste skiljedomstanken genomföras så långt som möjligt, skiljedom bli i största möjliga utsträckning obligatorisk. Haagkonferensen har inskränkt sig till att »erkänna den obligatoriska skiljedomen i princip» och att »förklara att vissa tvister, särskildt sådana, som röra tolkning och tillämpning af bestämmelser, som äro träffade vid internationella aftal, äro ägnade att underkastas obligatorisk skiljedom utan någon som helst inskränkning».

På den andra Haagkonferensen erhöll emellertid det så kallade engelsk-amerikanska förslaget, hvilket innehöll en fullständig plan till obligatorisk skiljedom, under vissa villkor anslutning af de delegerade från 35 nationer. Fem makters representanter röstade mot detsamma och fyra afhöllo sig från att rösta.

Här synes erbjuda sig ett tillfälle att bygga vidare på den betydande grund, som redan är lagd, ett tillfälle, som ej en dag bör försummas.

Chr. L. Lange, norsk delegerad på den andra Haagkonferensen och det Interparlamentariska förbundets generalsekreterare, framhåller i en bemärkt artikel i Nordisk Tidskrift, häftet I, 1908, hvilket starkt moraliskt intryck det skulle göra, om de stater, som kunnat enas om någon af de stora folkrättsliga grundsatserna såsom privat-

egendoms under krig till sjöss okränkbarhet eller, såsom här, om lika regler för användande af skiljedom i största möjliga utsträckning, *slöte förbund på sådan grundval.*

Den femtonde interparlamentariska konferensen, i Berlin 1908, uttalade den önskan, »att det utkast till skiljedomstraktat, som antogs af det stora flertalets af makternas representanter i Haag 1907, och som grundade sig på en mönstertraktat, som framlades vid och godkändes af den interparlamentariska konferensen i London 1906, måtte bli utgångspunkten för fortsatta förhandlingar mellan makterna för att uppnå slutligt samförstånd om obligatorisk skiljedom». Konferensen uppfordrade de makter, hvilkas representanter gifvit sin tillslutning till förslaget om en obligatorisk skiljedom, att utarbeta en traktat i detta syfte och anmodade de öfriga makterna göra gemensam sak med dem.

Förpliktelser till att söka medling.

I de fall, då icke obligatorisk skiljedom kan göras traktatsenligt gällande, böra de kontraherande makterna vara förpliktade att tillsammans eller hvar för sig söka en eller flera vänskapliga makters medling, innan någon fientlig åtgärd får tillgripas. Denna grundsats uttalades också af konferensen i Berlin med erinran därom, att obligatorisk medling ingår redan i Paristraktaten af den 30 mars 1856 och är inskrifven i den engelsk-amerikanska traktaten af 1897. Men denna princip bör utsträckas att gälla under alla omständigheter till förhindrande af rättskränkande öfverfall.

Haagkonferenserna automatiskt fortgå.

Det första och närmast liggande krafvet till utveckling af den internationella fredsorganisationen torde väl vara, att Haagkonferenserna rent automatiskt med så korta mellanrum som möjligt komma att fortsättas. Någon officiellt erkänd sammankallande myndighet finns det icke. Den första konferensen sammankallades af ryske kejsaren, den andra blef på förslag af Amerikas Förenta staters president, och efter ryske kejsarens uppfordran, sammankallad af Hollands drottning. Det bör emellertid träffas en öfverenskommelse, hvarigenom rätten och plikten i detta hänseende lägges i sådana händer, att icke blott kontinuiteten bevaras, utan äfven att folkviljan härvid beredvilligt kommer till vederbörligt uttryck.

Internationell akademi af folkrättslärda.

Då det för handhafvandet af internationell rättsordning fordras en allmänt erkänd internationell rätt, är folkrättens fortgående kodifiering af allra största betydelse. Värdefulla förarbeten på detta område hafva utförts af den förening af rättslärda, som bär det aktade namnet af Folkrätts-Institutet (Institut de droit international).

Men tiden torde nu vara inne att åt detta arbete gifva en fastare och mera planmässig anordning. För ändamålet torde kunna ifrågasättas, att i anknytning till skiljedomsinstitutionen i Haag upprättas ett institut eller en *akademi af rättslärda*, som uteslutande ägnade sig åt denna viktiga uppgift.

Representationen inom denna akademi, akademiens befogenhet och dess ekonomi torde möjligen kunna ordnas redan vid nästa konferens i Haag. Akademien bör naturligen förbindas med skiljedomsinstitutionen därstädes.

Till att förbereda och utveckla en fullständigt internationell rättsordning i den väpnade fredens ställe måste det internationella samlifvet, som med hvarje dag vinner i omfattning och betydelse, planmässigt organiseras på så sätt, att de nya formerna, som motsvara den åsyftade rättsordningen, organiskt och automatiskt växa fram ur de mera primitiva institutioner, hvartill man i början måste inskränka sig. Framsynthet, målmedvetenhet och en ärlig demokratisk vilja måste stämpla dessa sträfvanden. Hittills har den internationella organisationen alls icke hållit jämna steg med den öfriga utvecklingen.

Internationell byrå.

I Amerika har ett steg till en internationell organisation tagits, som torde förtjäna uppmärksamhet. Det praktiska resultatet af den år 1889 till Washington på initiativ af statssekreteraren Blaine inkallade Pan-Amerikanska kongressen var upprättandet af en byrå, som skulle utgöra föreningslänken mellan Amerikas stater i den samverkan i fredens intresse, som man eftersträfvade. Byråns uppgift är i främsta rummet att främja handel och samfärdsel mellan de amerikanska staterna och att närma den i alla afseenden till hvarandra. Allt efter som förtroendet till denna byrå växt, har dess verksamhetsområde vidgats. Men förtroendet bygges på fullkomlig likställighet mellan alla staterna utan hänsyn till deras storlek.

En sådan byrå för Europas stater torde kunna få viktiga uppgifter att fylla. Vunne den förtroende, kunde den bidraga till utjämnande af tull- och myntgränserna, af de väsentligaste skiljaktigheterna i civil lagstiftning, ja, hvarför ej till befordrande af ett internationellt hjälpspråk, m. m. dylikt. Att svårigheter skola möta förverkligandet af en sådan plan för samarbete mellan Europas folk får ej afskräcka. Nobelpristagaren herr Alfred H. Fried väckte vid den generalförsamling, som den internationella fredsbyrån i Bern afhöll i Brüssel 1909, detta förslag, som fick församlingens

enhälliga anslutning. Kunde ett samarbete mellan Amerikas byrå med en motsvarande för Europa upprättas, vore bryggan slagen för en om också primitiv internationell organisation.

Successiv minskning af militärbördorna.

I jämbredd med åtgärder till biläggande af nationernas tvister på rättens i stället för våldets väg och för en internationell organisation, måste gå ett hämmande och begränsande af rustningar såsom första steget till en successiv nedsättning. På detta kraf samla sig allt mäktigare rösterna från nationernas djupare lager och mötas af instämmanden från rättens och humanitetens förkämpar samt framsynte statsmän inom alla nationer. Om också härvid möta alldeles särskilda svårigheter, så motväges detta af trycket från en oemotståndligt växande opinion inom alla samhällslager.

I de kapprustningar, som oafbrutet fortgå mellan stormakterna, kunna de smärre nationerna icke i längden följa med. Stormakterna själfva se med växande oro och bekymmer på de oerhörda bördor, som försvaret i den inskränkta bemärkelsen af rustningar lägger på dem till förfång för det allmänna välståndet och den fredliga utvecklingen på det ekonomiska och kulturella området. Oviljan mot militarismen är i nästan alla länder i tillväxt och ger sig på många sätt tillkänna, ledan vid krigets röfvarbragder slår för hvarje dag djupare rötter inom nationerna, ehuru de ännu ej kommit till fullt utbrott. Frågan om nedsättning af rustningsbördorna blir för hvar dag mer trängande.

Frågan om rustningarnas begränsning motiverades vid den andra Haagkonferensen af Englands förste delegerade, Sir Edward Frey, bland annat därmed, att de årliga militära utgifterna *under tiden mellan de båda Haagkonferenserna* stegrats i Europa (med undantag för Turkiet och Montenegro), i Amerikas Förenta stater och Japan med tillsammans 1,200 miljoner kronor. Konferensen förklarade, »att det är i hög grad önskligt, att regeringarna återupptaga denna frågas allvarliga studium». Vi vilja tillägga: och att man kommer från vackra fraser till någon handling i detta fall. Det interparlamentariska förbundet har också beslutat, att hvarje af förbundets grupper bör öfva det största tryck på sitt eget parlament för att spörsmålet om rustningarnas begränsning må blifva föremål för nationellt studium såsom nödvändig grundval för att en senare internationell förhandling om saken med framgång må kunna föras.

Med hvarje dag, som går, bli nationerna mer och mer beroende af hvarandra. Utvecklingen tvingar dem oemotståndligt att

mer och mer samarbeta. Men samtidigt drifva dem misstron och afundsjukan hos de maktägande samt den egennyttiga konkurrensen på en mängd områden att rikta sina främsta sträfvanden på att förbereda sig för krig. Ett sådant tillstånd *kan* ej fortfara i längden.

En ärlig och grundlig pröfning skulle konstatera, att den nuvarande koloniala eröfringspolitiken främst gynnar de privata kapitalisterna, som på nationernas bekostnad utnyttja produktionsmedlen på de mer eller mindre öppet eröfrade områdena. Liksom aktningen för personligheten är i tillväxt, så kommer också hänsynen till de civilisatoriskt dugande nationernas personlighet att taga ut sin rätt under den demokratiska utvecklingsprocess, som nu pågår. I samma mån växer också de smärre nationernas inflytande och de uppgifter, de kunna fylla i det mellanfolkliga samlifvet.

Samverkan mellan de mindre staterna för afrustning.

Den allmänna folkmeningen särskildt i de smärre staterna sträfvar målmedvetet och energiskt mot »det högre plan» för folkens samlif, som den äldre skolans statsmän äro så obenägna att eftersträfva. En samverkan mellan de mindre staterna för rustningarnas begränsning vid nästa Haagkonferens är därför angelägen. En sådan åtgärd kan aldrig misstänkas för att gömma dolda planer. Minskas genom sådan samverkan det område, inom hvilket politiska förvecklingar kunna väntas, så kan detta ej annat än vara till fördel för stormakterna. Skulle regeringarna vara obenägna, få folkrörelserna göra sig gällande på andra vägar. Ett initiativ från Sveriges sida kan icke vara något brott mot den neutralitet, vi äro måna om att bevara.

De nordiska ländernas kommissioner samarbeta.

Att kommissionerna för dessa ärendens beredning i de nordiska länderna söka samarbete med hvarandra, ligger nära till hands. Kunde samstämmiga framställningar från dem och genom de respektive regeringarna göras, få dessa opinionsyttringar till den förberedande kommittén en vida större vikt och betydelse, än utan detta sammanhang. Flera frågor af detta slag synas med naturnödvändighet böra gemensamt öfvervägas af Sveriges och Norges kommissioner med hänsyn till såväl ländernas geografiska läge som deras politiska. Andra frågor förbinda våra intressen mera med Danmarks. Ett närmande mellan nordens folk i dessa sträfvanden för fredens organisation synes under alla omständigheter påkalladt. Den på senare tider ånyo aktuella frågan om »neutralisation af mellanhafssund och kanaler» inbjuder osökt till samverkan med vår södra granne.

Det interparlamentariska förbundet har för denna senare frågas studerande tillsatt en särskild kommission, som den 3—4 oktober 1911 mötte i Paris. Med denna kommission bör den svenska kommissionen söka nära förbindelser.

Kontroll på diplomatiska förhandlingar.

Trots alla åtgärder till fredens bevarande blifva folken lätt en lekboll i de styrandes händer, så länge de internationella, diplomatiska förhandlingarna hållas i allt väsentligt hemliga. Folket och dess representationer bli hållna så utanför hvad som uppgöres, att de sedan mången gång befinnas mot sin vilja bundna till större eller mindre delaktighet i sådant, som de alldeles ogilla. Det vore därför af den allra största betydelse, att den öppna dörrens politik finge insteg icke blott på det kommersiella utan äfven på det rent diplomatiska området.

Huru dessa förhandlingar mellan staterna lämpligast skola underkastas största möjliga kontroll af folkrepresentationerna bör därför blifva föremål för pröfning till och vid nästa konferens.

*

Vi öfverskatta icke betydelsen af de åtgärder till fredens organisation, vi här åberopat. För krigens bekämpande och för den nästan lika ödeläggande och tryckande väpnade fredens aflösning genom en tryggad internationell rättsordning måste en djup och fast *fredsvilja* växa fram från folkens oemotståndliga behof af att ändtligen rätten och icke våldet får intaga nationernas högsäte. De kapitalistiska intressen, hvilka i våra dagar innesluta de egentliga krigsfarorna, skola med nationernas fortgående utveckling till en demokratisk och socialistisk ordning hållas i allt stramare tyglar. De nu på många håll systematiskt närda nationella fördomarna, gentemot andra nationer, skola trängas tillbaka af stigande insikt om de stora, arbetande massornas samfällda intressen och af målmedveten verksamhet för folkens förbrödring.

Det är en heder för hvarje nation att i dessa sträfvanden gå i spetsen så långt hon förmår.

På grund af hvad vi sålunda anfört, få vi hemställa,

att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes åt den för pröfning af frågor, som vid nästa Haag-

konferens böra förekomma, utsedda kommitté uppdraga att ta i öfvervägande de i motionen berörda spörsmålen, och för de fall dessa befinnas böra upptagas till behandling å nästa Haagkonferens vidtaga erforderliga förberedelser i sådant syfte, samt

att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt kommittén, att under sitt arbete söka samverkan närmast med de af Norges och Danmarks regeringar för likartadt ändamål eventuellt tillsatta kommittéer.

Stockholm den 5 februari 1912.

Erik Palmstierna.	*Bernh. Eriksson.*	*Ernst Söderberg.*
Viktor Larsson.	*Rickard Sandler.*	*Värner Rydén.*
Nils Persson.	*Hj. Branting.*	*C. Lindhagen.*
Anders Anderson, Råstock.	*G. W. Källman.*	*J. A. Wallin.*